

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Vol 18, No 1 (2022)

Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology

Απόψεις των φοιτητριών/ών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου για τις επιπτώσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία λόγω του εγκλεισμού

Ζωή Γαρείου, Κωνσταντίνος Πετρογιάννης, Βασιλεία Χατζηνικήτα, Στυλιανός Ζερεφός, Αυγουστίνος Δημητράς, Ευθύμιος Ζέρβας

doi: [10.12681/jode.27388](https://doi.org/10.12681/jode.27388)

To cite this article:

Απόψεις των φοιτητριών/ών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου για τις επιπτώσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία λόγω του εγκλεισμού

Opinions of the students of the Hellenic Open University on the impact on the educational process due to the lockdown

Ζωή Γαρείου

Υποψήφια Διδάκτωρ
Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
zgareiou@gmail.com

Βασιλεία Χατζηνηκίτα

Καθηγήτρια
Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
vhatz@eap.gr

Αυγουστίνος Δημητράς

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
dimitras@eap.gr

Κωνσταντίνος Πετρογιάννης

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
kpetrogiannis@uniwa.gr

Στυλιανός Ζερεφός

Καθηγητής
Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και
Βιώσιμου Σχεδιασμού
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
zerefos@eap.gr

Ευθύμιος Ζέρβας

Καθηγητής
Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και
Βιώσιμου Σχεδιασμού
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
zervas@eap.gr

Summary

The emergence of COVID-19 disease and its rapid spread makes it a dangerous pandemic. Governments around the world, in order to limit the spread of the virus, have imposed, among other things, restrictions such as lockdown, social and physical distancing and periodic suspension of various activities, including lifelong learning activities of all levels and types of education.

The WHO has already pointed out in a study conducted in the summer of 2020 (WHO, 2020) the serious effects on mental health and well-being of the population worldwide. The pandemic has a major impact on the psychological state of the general population (Solomou & Constantinidou, 2020), while the application of lockdown significantly increases the symptoms of depression, anxiety and risk, which confirms the psychological effects of COVID 19 on the population (Essadek & Rabeyron, 2020). The pandemic also seems to have a significant impact on the education sector and in particular on school and university education structures (Haider & Al-Salman, 2020). Most of the university institutions around the world have led to the adoption of distance education using online platforms to ensure physical distance between participants (Mohd Salleh et al., 2020).

In distance education systems, the physical presence of the learner is not necessary to achieve the learning objectives (Chalkidou, 2015). The trainee learns at home, or at work, without the physical presence of his instructor. A number of technological means

are used to bring the trainee in contact with his instructor and to gain access to the educational material.

In the category of these university institutions, the mission of the Hellenic Open University (HOU) is the distance provision of undergraduate and postgraduate education and training in Greece, with the development and utilization of appropriate educational material and teaching methods.

Regarding the study in the HOU, the students organize the study of the educational material provided by the HOU in each Thematic Unit (TU), based on the one hand the proposed study schedule and on the other hand their individualized learning and other needs, in the place they wish and with relative flexibility over time. Regarding the special educational procedures, the Written Assignments (WA) and the Group Counseling Meetings (GCM) are key structural features of the studies in HOU and in the completion of the TU for each study program (Nikolaki et al., 2013).

However, there are some difficulties or stressors that are particularly characteristic of these students, such as feelings of loneliness and isolation, unfamiliarity with technology, inability to articulate the questions posed by the study, and mainly immediate response from their teachers, difficulties in mutual understanding between teachers-students due to limited communication and direct interaction, the difficulty of understanding educational material which can lead to feelings of insecurity or inadequacy etc. (Fan & Chan, 1997; Galusha, 1998; Hara & Kling, 2000; McInnerney & Roberts, 2004).

Therefore, the mental state of students is an area of particular interest. This fact, combined with the uncertainty, stress and anxiety from the onset of COVID-19 and its consequences in the whole range of socio-economic activities including academic obligations, can cause or intensify the occurrence of various negative emotions (Patsali et al., 2020). Given the vulnerability of this population during the pandemic, there is a critical need to assess the impact of the pandemic on the mental health of students, but also on the opinions of students on educational issues, in order to develop prevention, information or and dealing with negative situations.

The present study examines the opinions of students of the HOU in Greece, regarding the effects of lockdown on them. The data, collected through an online self-completing individually structured questionnaire from students of the HOU. Totally, 1,504 valid questionnaires were collected and analyzed.

The questionnaire consists of five parts. The first part includes questions that explore students' opinions regarding the availability of basic elements of material and technical infrastructure for their distance learning. The second part of the questions explores students' opinions on quality characteristics of conducting electronic GCM (e-GCM) during the first lockdown and compared to the face-to-face GCM in period of regularity. The third part studies the opinions of students regarding their willingness to study during the lockdown and compared to before. The fourth part collects information about the studies of the students in HOU and the time of their engagement with their studies, during the lockdown and before lockdown, while in the fifth part are recorded socio-demographic data of the participants.

According to the respondents, there was generally quiet space available in the house for almost half of them (45.20%), while there was no quiet space available in the house for the 29.50% of the respondents. Also, the majority of respondents (70.10%) state that

there was a sufficient number of electronic devices (computers, tablets, smartphones, etc.) with sufficient capabilities (speed, camera, microphone etc.). In addition, the quality of internet connection seems to have been satisfactory during the daily study of the students for the 59.80%. Regarding the necessary access to bibliographic sources and other necessary information for the study of the students, the majority of the respondents seem to be equally satisfied (61.90%).

Concerning GCM, two-thirds of survey respondents who participated exclusively in e-GCM stated that the quality of internet connection during GCM was satisfactory (60.80%). Also, the majority of respondents (76.40%) state that they understood the presentations made by the teacher-counselor in the e-GCM. In addition, 70.00% of the respondents were able to satisfactorily ask the questions they wanted (questions, clarifications) during the e-GCM, while 77.40% of the participants considered that the questions asked the teacher-counselor, during the e-GCM, answered satisfactorily.

Regarding the respondents who participated in face-to-face GCM and then in e-GCM, due to the lockdown, 62.10% stated that they understood better the presentations made by the teacher-counselor in e-GCM. Also, 57.70% of the respondents state that they were able to ask better the questions they wanted during the e-GCM. Also, 69.60% of the respondents believe that the questions asked to the teacher-counselor, during the e-GCM, were answered better.

From the comparison of the e-GCM with the face-to-face GCM, it seems that the majority of the respondents in the e-GCM were able to better understand the presentations, to ask their questions and to be satisfied with the answers received from the teacher-counselor.

In addition, almost half of the respondents (45.10%) state that during the lockdown they had more time for their daily work compared to the studies in the HOU compared to before the lockdown, a quarter of the respondents (26.50%) stated the same time, but 28.30% stated less time for its study. Also, regarding the required mood for training during lockdown, 41.40% of respondents had less, while only 30.30% of the respondents indicate that had more. In addition, the same trends are followed by questions about the required mental and physical mood and the required quiet and calm. These results show that the mental state during lockdown was not in good condition for a significant part of the research participants.

Comparing the above during and before lockdown, 42.00% of respondents declare that they had more, 29.90% the same, while 28.00% less time for their daily work for their studies in the HOU. A significant part of the respondents (37.00%) declare that they had less mood for training during lockdown than before, while 29.00% state the same and the 34.00% more. The same trends are followed by questions about the required mental and physical mood and the required quiet and calm. It can be concluded that the respondents were in three groups: those who improved their condition compared to before the lockdown, those who did not see change and those who made it worse. These three groups are generally equivalent.

Furthermore, the 43.60% of the respondents attended, in the academic year 2019-2020, 1 TU, while 37.70% attended 2 TU (including the elaboration of the diploma thesis). Regarding the years of study at HOU, the average study time is 3.61 years. Regarding the hours spent by students studying, the respondents state that, before the lockdown, they were engaged in their studies in the HOU for an average of 10.95 hours per week,

while daily was employed for an average of 1.95 hours. During the lockdown, the hours worked by the respondents with their studies at HOU increased slightly as the corresponding values were on average 12.45 hours per week and 2.18 hours per day. That is, there is an average increase in study time at HOU by 20 minutes daily and 1.50 hours per week.

In conclusion, the results show that, during the lockdown, the students did not face any problems with the daily study topics. However, although they had more time available for their studies and there was the necessary quiet and physical disposition to do so, their absence of calm, mood and mental disposition, negatively affected them, so that they could engage more intensively in their studies. In other words, it is found that the impacts on the students of the HOU particularly concerned their emotional/psychological field as they often report the occurrence of absence of calm, mood for education and mental mood.

Περίληψη

Η εμφάνιση της νόσου COVID-19 και η ραγδαία εξάπλωσή της την καθιστά ως μία επικίνδυνη πανδημία. Οι κυβερνήσεις παγκοσμίως, προκειμένου να περιορίσουν τη διασπορά του ιού, έχουν επιβάλλει, μεταξύ άλλων, περιορισμούς, όπως εγκλεισμό, κοινωνική και σωματική αποστασιοποίηση και κατά περιόδους αναστολή ποικίλων δραστηριοτήτων, μεταξύ των οποίων και οι διά ζώσης εκπαιδευτικές δραστηριότητες όλων των επιπέδων και τύπων εκπαίδευσης. Η εφαρμογή των περιοριστικών μέτρων έχει επηρεάσει πολλούς κοινωνικο-οικονομικούς τομείς. Η παρούσα κατάσταση έχει σημαντικό αντίκτυπο και στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς η εμφάνιση αρνητικών συναισθημάτων έχει επηρεάσει την ψυχική υγεία των φοιτητριών/ητών και τη διάθεσή τους για μάθηση. Στην παρούσα έρευνα μελετώνται οι απόψεις για τις επιπτώσεις του εγκλεισμού στις/τους φοιτήτριες/ητές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Ελλάδα, όσον αφορά πρακτικά θέματα καθημερινής εργασίας αναφορικά με τις σπουδές, καθώς και κατά πόσο έχουν επηρεαστεί συναισθηματικά οι φοιτήτριες/ητές σε σχέση με τις σπουδές τους και τη διεργασία της μάθησης, εξαιτίας του εγκλεισμού. Για την ανάλυση των δεδομένων, που συλλέχθηκαν μέσω διαδικτυακού αυτοσυμπληρωνόμενου ατομικά δομημένου ερωτηματολογίου από 1594 φοιτητές/τριες του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, χρησιμοποιήθηκε περιγραφική στατιστική. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, οι φοιτήτριες/ητές δεν αντιμετώπισαν προβλήματα για τα καθημερινά θέματα σπουδών. Ωστόσο, παρότι είχαν περισσότερο χρόνο για να ασχοληθούν με τις σπουδές τους και υπήρχε η απαιτούμενη ησυχία και φυσική διάθεση για να το πράξουν, η έλλειψη ηρεμίας, όρεξης και ψυχικής διάθεσης από τη μεριά τους, τις/τους επηρέασε αρνητικά, ώστε να ασχοληθούν εντατικότερα με τις σπουδές τους. Διαπιστώνεται δηλαδή ότι οι επιπτώσεις στους/στις φοιτητές/τριες του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου αφορούσαν ιδιαίτερα το συναισθηματικό/ψυχολογικό τους πεδίο καθώς αναφέρουν συχνά της εμφάνιση έλλειψης ηρεμίας, διάθεσης για εκπαίδευση και ψυχικής διάθεσης.

Λέξεις -κλειδιά

Covid-19, Lockdown, Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Εκπαίδευση Ενηλίκων, ΕΑΠ, Ελλάδα

Εισαγωγή

Γενική εισαγωγή

Η ζωή έχει αλλάξει δραματικά μετά την εμφάνιση της νόσου COVID-19 (McCracken, Badinlou, Buhrman, & Brocki, 2020). Η νέα αυτή ασθένεια εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην πόλη Wuhan της Κίνας στα τέλη του 2019. Η ταχεία παγκόσμια εξάπλωση της COVID-19 ώθησε τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) να την αναγνωρίσει ως «πανδημία» στις 11 Μαρτίου του 2020 (WHO, 2020). Ως αποτέλεσμα αυτού οι περισσότερες κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο έχουν θέσει ως μείζονος προτεραιότητας κοινό στόχο να περιορίσουν την εξάπλωση αυτής της εξαιρετικά μεταδοτικής ασθένειας επιβάλλοντας διάφορους περιορισμούς, όπως εγκλεισμό, κοινωνική και φυσική/σωματική αποστασιοποίηση, αποφυγή της δια ζώσης διδασκαλίας/μάθησης, περιορισμούς στη μετανάστευση και στις διεθνείς μετακινήσεις, κτλ. (Gonzalez et al., 2020).

Η COVID-19 εμφανίστηκε και στην Ελλάδα επίσημα με την αναφορά του πρώτου κρούσματος στις 26/2/2020, αλλά λόγω των πρώιμων μέτρων που λήφθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση, ο αριθμός των νεκρών είναι ένας από τους χαμηλότερους στον κόσμο προς το τέλος της άνοιξης του 2020 (Karaounaki et al., 2020). Συγκεκριμένα, η ελληνική κυβέρνηση επέβαλε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λαμβάνοντας αυστηρά μέτρα για την πρόληψη της περαιτέρω διασποράς του ιού κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας. Αυτά τα μέτρα περιελάμβαναν μεταξύ άλλων, εγκλεισμό του πληθυσμού, κλείσιμο σχολείων και πολιτιστικών ιδρυμάτων, ματαίωση πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων, ακύρωση μαζικών συγκεντρώσεων, κ.λπ. (Tsekeris & Zeri, 2020).

Η COVID-19 έχει επηρεάσει διάφορους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας. Η δημόσια υγεία, καθώς και οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της COVID-19 υπολογίζονται και επικαιροποιούνται συνεχώς και φαίνονται υπέρογκες (McCracken et al., 2020). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει επισημάνει ήδη από έρευνα που διεξήχθη το καλοκαίρι του 2020 (WHO, 2020) τις σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και την ευημερία του πληθυσμού σε παγκόσμια κλίμακα, στοιχείο που επιβεβαιώνεται διαρκώς από σχετικές μελέτες (π.χ. Mucci, Mucci, & Diolaiuti, 2020. Presti, McHugh, Gloster, Karekla, & Hayes, 2020).

Η πανδημία έχει μεγάλο αντίκτυπο στην ψυχολογική κατάσταση του γενικού πληθυσμού (Solomou & Constantinidou, 2020) με ιδιαίτερα αυξημένα επίπεδα στρες και άγχους (Panchal, Kamal, Cox, & Garfield, 2021), ενώ η εφαρμογή περιοριστικών μέτρων αυξάνει σημαντικά τα συμπτώματα κατάθλιψης, άγχους και κινδύνου, γεγονός που επιβεβαιώνει τις ψυχολογικές επιπτώσεις της COVID 19 στον πληθυσμό (Essadek & Rabeyron, 2020). Επιπλέον, μπορεί να εκδηλωθούν συμπτώματα μετατραυματικού στρες, σύγχυσης και θυμού. Οι στρεσογόνοι παράγοντες περιλαμβάνουν φόβο για μεγαλύτερη διάρκεια καραντίνα, φόβο μόλυνσης, απογοήτευση, πλήξη, φόβο για ανεπάρκεια εφοδίων, φόβο για ανεπαρκή πληροφόρηση, οικονομική απώλεια και στίγμα (Wang & Zhao, 2020).

Η πανδημία φαίνεται, επίσης, να έχει σημαντικό αντίκτυπο στον τομέα της εκπαίδευσης και ειδικότερα στις δομές σχολικής και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (Haider & Al-Salman, 2020. Karpasia et al., 2020), σε έναν δηλαδή κρίσιμο τομέα μέσω του οποίου μπορεί να διασφαλισθεί η κοινωνική συνοχή και η οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Τα περισσότερα από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα ανά τον κόσμο οδηγήθηκαν στην υιοθέτηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με χρήση διαδικτυακών πλατφορμών για να

διασφαλίσουν τη φυσική/σωματική αποστασιοποίηση μεταξύ των συμμετεχουσών/όντων (Abidah, Hidaayatullaah, Simamora, Fehabutar, & Mutakinati, 2020. Mohd Salleh, Md Ghazali, Wan Ismail, Alias, & Rahim, 2020). Η μετάβαση του φοιτητικού πληθυσμού στο μοντέλο εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής διδασκαλίας/μάθησης και η παρατεταμένη χρήση ψηφιακών εργαλείων ηλεκτρονικής μάθησης, όπως smartphone, φορητών υπολογιστών και tablets, φαίνεται να έχουν επιπτώσεις στην ψυχική κατάσταση των φοιτητριών/ητών (Haider & Al-Salman, 2020).

Δεν υπάρχουν ακόμα πολλά διαθέσιμα ερευνητικά δεδομένα στη βιβλιογραφία σχετικά με την επίδραση του εγκλεισμού στην ψυχική υγεία των φοιτητριών/ητών πανεπιστημίου, αλλά οι αρχικές αναφορές δείχνουν ότι (οι φοιτήτριες/ητές) αποτελούν ευάλωτο πληθυσμό (Patsali et al., 2020. Wang et al., 2020a). Λόγω της αβεβαιότητας για τη διάρκεια της κρίσης της πανδημίας δεν μπορούν να γίνουν συγκεκριμένες προβλέψεις για το πώς μπορεί να επηρεάσει μακροπρόθεσμα την ψυχική υγεία του φοιτητικού πληθυσμού και ακαδημαϊκού προσωπικού (Araujo, Lima, Cidade, Nobre, & Neto, 2020).

Όπως φαίνεται και από μελέτες σε άλλα ελληνικά πανεπιστήμια, οι φοιτήτριες/ητές των ελληνικών πανεπιστημίων ανέφεραν αλλαγή των συναισθημάτων τους, με αύξηση του άγχους και της κατάθλιψης, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού λόγω της πανδημίας (Kaparounaki et al., 2020. Patsali et al., 2020). Αντίστοιχα και σε άλλες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε άλλες χώρες φαίνεται ότι τα ποσοστά άγχους και κατάθλιψης αυξήθηκαν στις/στους φοιτήτριες/ητές των πανεπιστημίων, ενώ οι φοιτήτριες/ητές ανέφεραν επίσης δυσκολία συγκέντρωσης αναφορικά με τη μελέτη τους (Essadek & Rabeyron, 2020; Solomou & Constantinidou, 2020) κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού λόγω της πανδημίας.

ΕΑΠ και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Στα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά συστήματα η φυσική παρουσία της/του διδασκόμενης/ου δεν είναι απαραίτητη για να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι (Χαλκίδου, 2015). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν είναι νέο φαινόμενο, καθώς ήδη από την δεκαετία του 1980 παρατηρείται μια τεράστια επέκταση της εφαρμογής της παγκοσμίως, λόγω κοινωνικο-οικονομικών αιτιών και κυρίως λόγω της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών (Νικολάκη, Κουτσούμπα, & Λυκεσάς, 2013. Παπαλαμπρακόπουλος, 2020). Όπως αναφέρουν οι Σοφός και Μαντζιούκας (2013, σελ. 71), «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναφέρεται σε μια παιδαγωγική-διδακτική διαδικασία όπου:

- Ο εκπαιδευόμενος εκπαιδύεται να μαθαίνει ενώ βρίσκεται στο σπίτι του ή στη δουλειά του χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή του,
- Χρησιμοποιούνται ευέλικτες διδακτικές τεχνικές προκειμένου να βοηθήσουν κάθε εκπαιδευόμενο να προσαρμόσει την εκπαιδευτική διαδικασία στις ανάγκες του, στο ρυθμό ζωής του, στο επίπεδο γνώσεών του και στο προσωπικό του στυλ μάθησης,
- Μια σειρά τεχνολογικών μέσων χρησιμοποιούνται για να φέρουν σε επαφή τον εκπαιδευόμενο με τον εκπαιδευτή του και να αποκτήσει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό».

Στην κατηγορία αυτών των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, αποστολή του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) είναι η εξ αποστάσεως παροχή πτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στην Ελλάδα, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας. Στους

σκοπούς του ΕΑΠ εντάσσεται η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας, καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογίας και μεθοδολογίας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση (<https://www.eap.gr/education/odigos-spoudwn-eap-2020-2021/>. Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2021).

Ως προς τις ειδικές εκπαιδευτικές διαδικασίες οι Γραπτές Εργασίες (ΓΕ) και οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ) αποτελούν κομβικά δομικά χαρακτηριστικά των σπουδών στο ΕΑΠ και στην ολοκλήρωση των Θεματικών Ενοτήτων (ΘΕ) για κάθε πρόγραμμα σπουδών (Νικολάκη κ.ά., 2013). Ιδιαίτερα όσον αφορά τις ΓΕ, οι φοιτήτριες/ητές καλούνται να εκπονήσουν υποχρεωτικά έναν ορισμένο αριθμό ΓΕ, -ο αριθμός τους ποικίλει ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών-, και να συγκεντρώσουν έναν ορισμένο αριθμό μονάδων προκειμένου να τους δοθεί η δυνατότητα να συμμετάσχουν στις γραπτές εξετάσεις και να ολοκληρώσουν επιτυχώς τη ΘΕ που φοιτούν και η οποία συνιστά βασική λειτουργική μονάδα των σπουδών στο ΕΑΠ (<https://www.eap.gr/wp-content/uploads/2020/12/kanonismos-spoudwn.pdf>. Ανακτήθηκε στις 20 Μαρτίου 2021).

Οι ΟΣΣ είναι τετράωρες εκπαιδευτικές συναντήσεις που πραγματοποιούνται πέντε (ή τρεις) φορές κατά τη διάρκεια παρακολούθησης μιας ετήσιας (ή εξαμηνιαίας αντίστοιχα) ΘΕ με σκοπό την «πρόσκτηση» της γνώσης από τις/τους φοιτήτριες/ητές μέσα από την επιστημονική και παιδαγωγική συμβουλευτική υποστήριξη που παρέχει η/ο καθηγητρια/ητής σύμβουλος. Οι ΟΣΣ αποτελούν τη μοναδική περίπτωση πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνίας, της/του καθηγητριας/ητή-συμβούλου με τις/τους φοιτήτριες/ητές (Νικολάκη κ.ά., 2013). Οι ΟΣΣ, ενώ ήταν όλες διά ζώσης μέχρι το 2016, άρχισαν να εμφανίζονται σταδιακά οι εξ αποστάσεως ηλεκτρονικές ΟΣΣ μέχρι την πλήρη επικράτησή τους το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, γεγονός που οφείλεται και στις έκτακτες συνθήκες της πανδημίας από τον Φεβρουάριο του 2020 και μετά.

Σε ό,τι αφορά τη φοίτηση στο ΕΑΠ, οι φοιτήτριες/ητές οργανώνουν τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού που τους παρέχει το ΕΑΠ σε κάθε ΘΕ με βάση αφενός το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα μελέτης και αφετέρου τις εξατομικευμένες μαθησιακές και άλλες ανάγκες τους, στον χώρο που επιθυμούν και με σχετική ευελιξία στο χρόνο. Σημαντική δε συμβουλευτική υποστήριξη στις σπουδές τους (μελέτη εκπαιδευτικού υλικού, εκπόνηση εργασιών, προετοιμασία για εξετάσεις) παρέχει η συστηματική επικοινωνία τους με ποικίλους τρόπους με την/τον καθηγητρια/ητή σύμβουλό τους. Υπάρχουν ωστόσο και κάποιες δυσκολίες ή στρεσογόνοι παράγοντες που είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικοί για τις/τους φοιτητριες/ητές που σπουδάζουν από απόσταση, όπως αισθήματα μοναξιάς και απομόνωσης, η μη-εξοικείωση με την τεχνολογία, η αδυναμία άμεσης διατύπωσης των ερωτημάτων που δημιουργούνται από την μελέτη και κυρίως άμεσης απάντησης από τις/τους καθηγητριες/ητές τους, τα αισθήματα αμφιβολίας όταν οι οδηγίες παρέχονται μέσω γραπτών μηνυμάτων και δεν μπορούν να εξηγηθούν προφορικά από την/τον καθηγητρια/ητή, οι δυσκολίες στην αμοιβαία κατανόηση μεταξύ διδασκουσών/όντων-φοιτητριών/ητών λόγω της περιορισμένης επικοινωνίας και άμεσης αλληλεπίδρασης, η δυσκολία κατανόησης του εκπαιδευτικού υλικού η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αισθήματα ανασφάλειας ή ανεπάρκειας, τα οικονομικά προβλήματα (βλ. για παράδειγμα Fan & Chan, 1997; Galusha, 1998; Hara & Kling, 2000; McInnerney & Roberts, 2004). Όπως βρέθηκε και σε σχετική μεγάλης κλίμακας έρευνας στο ΕΑΠ για τη διαπίστωση δυσκολιών και αναγκών των φοιτητριών/ητών του ΕΑΠ (Πετρογιάννης, 2013, σελ.10) διαπιστώθηκε ότι «το άγχος

των εξετάσεων» και οι «δυσκολίες στη διαχείριση του χρόνου», καθώς και ο «φόβος αποτυχίας, μη εκπλήρωση των ακαδημαϊκών προσδοκιών», οι «δυσκολίες στην οργάνωση μελέτης», οι «δυσκολίες στη μελέτη», η «αδυναμία/διάσπαση συγκέντρωσης», και η «μειωμένη απόδοση» ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες που φάνηκε να προκαλούσαν ιδιαίτερο άγχος στις/στους φοιτητριες/ητές σε σχέση με τις σπουδές τους.

Σκοπός της έρευνας

Επομένως, η ψυχική κατάσταση των φοιτητών είναι ένας τομέας ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα, το άγχος και το στρες από την εμφάνιση της COVID-19 και τις συνέπειές της σε όλο το φάσμα των κοινωνικο-οικονομικών δραστηριοτήτων συμπεριλαμβανομένων και των ακαδημαϊκών υποχρεώσεων, δύναται να προκαλέσει ή να εντείνει την εμφάνιση διαφόρων αρνητικών συναισθημάτων (Patsali et al., 2020). Δεδομένης της ευαλωτότητας αυτού του πληθυσμού κατά τη διάρκεια της πανδημίας, υπάρχει κρίσιμη ανάγκη εκτίμησης των επιπτώσεων της πανδημίας στην ψυχική υγεία των φοιτητριών/ητών, αλλά και στις απόψεις των φοιτητριών/ητών για τα εκπαιδευτικά θέματα, προκειμένου να αναπτυχθούν στρατηγικές πρόληψης, ενημέρωσης ή και αντιμετώπισης αρνητικών καταστάσεων (Wang et al., 2020b).

Η παρούσα έρευνα στοχεύει σε μια πρώτη αποτύπωση απόψεων φοιτητριών/ητών του ΕΑΠ για τις εξ αποστάσεως σπουδές τους κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού λόγω του πρώτου κύματος της COVID-19. Στο πλαίσιο του άρθρου αυτού θα παρουσιαστεί ένα τμήμα της εν λόγω έρευνας και ειδικότερα απόψεις φοιτητριών/ητών του ΕΑΠ για:

- τη διαθεσιμότητα βασικών στοιχείων υλικοτεχνικής υποδομής για τις εξ αποστάσεως σπουδές τους,
- την ποιότητα των ηλεκτρονικών ΟΣΣ κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και σε σχέση με την ποιότητα των διά ζώσης ΟΣΣ της προηγούμενης περιόδου κανονικότητας,
- για τη διάθεσή τους για σπουδές/εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και σε σχέση με τη διάθεσή τους κατά την προηγούμενη περίοδο κανονικότητας.

Μεθοδολογία

Εργαλείο

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν χρησιμοποιώντας ένα δομημένο ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς (Brace, 2004. Creswell, 2015). Επιλέγεται ως μέθοδος συλλογής δεδομένων η ποσοτική έρευνα, η οποία διερευνά τις αντιλήψεις των φοιτητών του ΕΑΠ ως προς το κεντρικό θέμα, καθώς οι πληροφορίες που παρέχουν θεωρούνται σημαντικές ως γνώστες του αντικειμένου. Η συγκέντρωση ποσοτικών, αριθμητικών δεδομένων με τη χρήση ερωτηματολογίων αποτελεί στάδιο στη διαδικασία ποσοτικής έρευνας, αφού σύμφωνα και με τον Creswell (2015) σε μια τέτοιας μορφής έρευνα (ποσοτική) εξετάζονται μεμονωμένα άτομα, ολόκληροι οργανισμοί ή/και συνδυασμός αυτών, προκειμένου να περιγραφούν στάσεις, γνώμες ή συμπεριφορές.

Η επίδοση του ερωτηματολογίου στις/στους φοιτητριες/ητές του ΕΑΠ έγινε διαδικτυακά, και συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στους ψηφιακούς χώρους της εκπαιδευτικής πλατφόρμας όλων των προγραμμάτων σπουδών του ΕΑΠ στις 30 Ιουνίου 2020 και δόθηκε η δυνατότητα συμπλήρωσής του από τις/τους

φοιτήτριες/ητές μέχρι 31 Ιουλίου 2020, ενώ οι συμμετέχοντες συναίνεσαν για τη συμμετοχή τους στην έρευνα.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πέντε μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει ερωτήσεις που διερευνούν απόψεις φοιτητριών/ητών αναφορικά με τη διαθεσιμότητα βασικών στοιχείων υλικο-τεχνικής υποδομής για τις εξ αποστάσεως σπουδές τους (όπως ήσυχος χώρος, ηλεκτρονικός εξοπλισμός κατάλληλων προδιαγραφών, ποιότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο). Το δεύτερο μέρος ερωτήσεων διερευνά απόψεις φοιτητών/τριών για χαρακτηριστικά στοιχεία ποιότητας της διεξαγωγής των ηλεκτρονικών ΟΣΣ (κατανόηση παρουσιάσεων, υποβολή ερωτήσεων από φοιτήτριες/ητές, πληρότητα/επάρκεια απαντήσεων μέλους ΣΕΠ) κατά τη διάρκεια του πρώτου εγκλεισμού και συγκριτικά με τις διά ζώσης ΟΣΣ στην περίοδο της κανονικότητας. Το τρίτο μέρος μελετά απόψεις φοιτητριών/ητών αναφορικά με τη διάθεσή τους για σπουδές/εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και συγκριτικά με την περίοδο της κανονικότητας. Το τέταρτο μέρος συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τις σπουδές των φοιτητριών/ητών στο ΕΑΠ και τον χρόνο ενασχόλησής τους με τις σπουδές τους, κατά τον εγκλεισμό και κατά την περίοδο της κανονικότητας, ενώ στο πέμπτο μέρος καταγράφονται κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχουσών/όντων.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από ερωτήσεις κλειστού τύπου και οι απαντήσεις δίδονται αξιοποιώντας μια 5βαθμη κλίμακα τύπου Likert (1: «καθόλου», 2: «λίγο», 3: «μέτρια», 4: «πολύ», 5: «πάρα πολύ» ή 1: «πολύ λιγότερο», 2: «λίγο λιγότερο», 3: «το ίδιο», 4 «λίγο καλύτερα», 5: «πολύ καλύτερα» ή 1: «πολύ λιγότερο», 2: «λίγο λιγότερο», 3: «το ίδιο», 4 «λίγο περισσότερο», 5: «πολύ περισσότερο»).

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, έγινε προσπάθεια να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας σε όλα τα στάδιά της. Αρχικά, οι ερωτήσεις τέθηκαν ύστερα από εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση. Οι ερωτήσεις ήταν σαφείς, κατανοητές, σύντομες, μη κατευθυνόμενες και μη διαφορούμενες. Επίσης, πριν από τη αποστολή του ερωτηματολογίου στους ερωτηθέντες, έγινε πιλοτική εφαρμογή του σε 20 φοιτήτριες/ητές και ακολούθως πραγματοποιήθηκαν οι απαραίτητες διορθώσεις (Bradburn, Sudman & Wansink, 2004). Οι πιλοτικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν για τη βελτίωση των ερωτήσεων ώστε να είναι κατανοητές και σαφείς. Επιπλέον, οι απαντήσεις αντιμετωπίστηκαν με απόλυτη εχεμύθεια και χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά και μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Τέλος, η αξιοπιστία της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι οι ερωτήσεις απευθύνθηκαν σε γνώστες του αντικειμένου, εφόσον τα δείγματα αποτελούνταν από φοιτητές, οι οποίοι κλήθηκαν να διαχειριστούν τη μαθησιακή τους αυτονομία κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

Συμμετέχουσες/οντες

Ο πληθυσμός της έρευνας ήταν το σύνολο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών ενεργών φοιτητριών/ητών όλων των Σχολών του ΕΑΠ (40.695 φοιτήτριες/ητές). Συνολικά, 1.504 φοιτήτριες/ητές (3.7% του πληθυσμού) υπέβαλαν πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια τα οποία και στη συνέχεια αναλύθηκαν. Συμμετείχαν προπτυχιακές/οί και μεταπτυχιακές/οί φοιτήτριες/ητές από το σύνολο των Σχολών του ΕΑΠ. Το μέγεθος του δείγματος, σε περίπτωση πεπερασμένου πληθυσμού, υπολογίστηκε χρησιμοποιώντας την ακόλουθη εξίσωση (Kothari, 1990):

$$n = \frac{z^2 * p * (1 - p) * N}{ME^2 * (N - 1) + z^2 * p * (1 - p)}$$

όπου:

- n είναι το μέγεθος του δείγματος
- ME είναι το επιθυμητό περιθώριο σφάλματος (για την επιθυμητή αξιοπιστία, το αποδεκτό μέγιστο σφάλμα είναι 0,05, με σχετικό διάστημα εμπιστοσύνης 95%)
- N είναι το μέγεθος του πληθυσμού (ενεργείς/οί προπτυχιακές/οί και μεταπτυχιακές/οί φοιτήτριες/ητές του ΕΑΠ: 40.695 φοιτήτριες/ητές)
- p είναι η προκαταρκτική εκτίμηση του ποσοστού στον πληθυσμό (καθώς η τιμή του p δεν ήταν γνωστή, λαμβάνεται η μέγιστη τιμή 0,50)
- z είναι η τιμή δύο όψεων της τυποποιημένης κανονικής απόκλισης που σχετίζεται με το επιθυμητό επίπεδο εμπιστοσύνης (για διάστημα εμπιστοσύνης 95% η τιμή του z ήταν ίση με 1,96)

Η εφαρμογή ενός επιθυμητού περιθωρίου σφάλματος 5% δίνει έναν συνολικό αριθμό 381 ερωτηματολογίων. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που έχει συλλεχθεί είναι πολύ ανώτερος του αναγκαίου αριθμού των 381 ερωτηματολογίων, δείχνοντας ότι το περιθώριο σφάλματος είναι πολύ μικρότερο.

Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία δείγματος

Η κατανομή συχνότητας των κοινωνικοδημογραφικών στοιχείων των ερωτηθεισών/έντων, όπως το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, στοιχεία για την ύπαρξη παιδιών (αριθμός, ηλικία, επιμέλεια παιδιών), το επάγγελμα και η επαγγελματική κατάσταση, καθώς και η κατοχή άλλου πτυχίου (προπτυχιακός, μεταπτυχιακός και διδακτορικός τίτλος σπουδών), παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία των ερωτηθεισών/έντων

Ερωτήσεις	Τιμή	% Δείγματος
Φύλο	Άντρας	35,50
	Γυναίκα	64,50
Ηλικία	18-29	6,90
	30-39	31,30
	40-49	42,50
	50-59	18,00
	60-69	1,10
	>70	0,20
ΜΟ ηλικίας συνόλου (έτη)	42.12	
Οικογενειακή κατάσταση	Έγγαμη/ος	61,50
	Ανύπαντρη/ος	31,20
	Διαζευγμένη/ος	6,40
	Χήρα/ος	0,90
Αριθμός παιδιών	0	41,70
	1	19,00

	2	29,80
	3	5,30
	4	1,40
	5	2,80
Μονογονεϊκή οικογένεια	Ναι	7,00
	Όχι	93,00
Επιμέλεια παιδιών	Της ίδιας/του ίδιου	89,90
	Της/του συζύγου	10,10
Επάγγελμα	Δημόσιος υπάλληλος	37,10
	Ιδιωτικός υπάλληλος	38,60
	Ελεύθερος επαγγελματίας	11,30
	Άνεργη/ος	10,60
	Οικιακά	0,90
	Συνταξιούχος	1,50
Επαγγελματική κατάσταση	Μόνιμη/ος – αορίστου χρόνου	84,00
	Με σύμβαση	16,00
Κάτοχος προπτυχιακού τίτλου σπουδών		63,60
Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών		14,20
Κάτοχος διδακτορικού τίτλου σπουδών		1,20

Στον Πίνακα 1 φαίνεται ότι τα δύο τρίτα των φοιτητριών/ητών που συμμετέχουν στην έρευνα είναι γυναίκες (64,40%), και το ένα τρίτο είναι άντρες φοιτητές (34,40%). Η μέση ηλικία των ερωτώμενων είναι τα 42,12 έτη. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων είναι παντρεμένοι (61,50%) και έχουν τουλάχιστον ένα παιδί (58,3%), με την πλειοψηφία των ερωτώμενων να έχουν 2 παιδιά (29,80%). Επιπλέον, το 7,00% των ερωτώμενων δηλώνει ότι ανήκει σε μονογονεϊκή οικογένεια, ενώ την επιμέλεια των παιδιών την έχουν οι ίδιοι οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 89,90%.

Όσον αφορά το επάγγελμα, το 38,60% των ερωτώμενων δηλώνουν ιδιωτικοί υπάλληλοι, ενώ το 37,10% δηλώνουν δημόσιοι υπάλληλοι. Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχει και ένα ποσοστό της τάξης του 1,50% των φοιτητριών/ητών που είναι συνταξιούχοι. Σχετικά με την επαγγελματική κατάσταση των ερωτώμενων, η πλειοψηφία είναι μόνιμες/οι-αορίστου χρόνου (84,00%), ενώ από τις/τους ερωτώμενες/ους που δηλώνουν συμβασιούχοι ορισμένου χρόνου, η σύμβασή τους λήγει, κατά μέσο όρο, σε 5,50 μήνες. Τέλος, η πλειοψηφία των ερωτώμενων δηλώνει ότι είναι κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου σπουδών σε ποσοστό 63,60%, ενώ κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών το 14,20% των ερωτώμενων και διδακτορικό τίτλο το 1,20%.

Ανάλυση δεδομένων

Για τις ανάγκες της ανάλυσης των δεδομένων που συλλέχθηκαν πραγματοποιήθηκε, με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS-24, περιγραφική στατιστική ανάλυση των δεδομένων (εκατοστιαία κατανομή συχνοτήτων, μέση τιμή και τυπική απόκλιση). Επίσης, έγινε ακολούθως μελέτη συσχετίσεων μεταξύ των απόψεων των συμμετεχουσών/όντων και των κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών τους (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, επάγγελμα). Το παρόν άρθρο επικεντρώνεται στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων του πρώτου τμήματος της ανάλυσης.

Αποτελέσματα

Περιγραφική στατιστική ανάλυση

Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής παρουσιάζονται για κάθε ένα ερευνητικό ερώτημα: πρακτικά θέματα καθημερινής εργασίας σε σχέση με τις σπουδές στο ΕΑΠ, πρακτικά θέματα ηλεκτρονικών ΟΣΣ, όρεξη για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και πληροφορίες για τις σπουδές των φοιτητριών/ητών στο ΕΑΠ.

Πρακτικά θέματα καθημερινής εργασίας σε σχέση με τις σπουδές στο ΕΑΠ

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζεται η περιγραφική στατιστική ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχουσών/όντων (συχνότητες, μέση τιμή και τυπική απόκλιση), σχετικά με τα πρακτικά θέματα καθημερινής εργασίας των φοιτητριών/ητών σε σχέση με τις σπουδές τους στο ΕΑΠ, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού λόγω της πανδημίας.

Πίνακας 2. Πρακτικά θέματα καθημερινής εργασίας σε σχέση με τις σπουδές στο ΕΑΠ

Ερώτηση	Καθόλου (%)	Λίγο (%)	Μέτρια (%)	Πολύ (%)	Πάρα πολύ (%)	Μέση τιμή	Απόκλιση
Υπήρχε διαθέσιμος ήσυχος χώρος στο σπίτι σας;	11,00	18,50	25,30	23,90	21,30	3,26	± 1,29
Υπήρχε επαρκής αριθμός ηλεκτρονικών συσκευών (όπως ηλεκτρονικοί υπολογιστές, tablets, Smartphone κ.α.) με επαρκή/κατάλληλα τεχνικά χαρακτηριστικά για τις ανάγκες φοίτησής (ταχύτητα, μνήμη, κάμερα, μικρόφωνο κτλ.); ^α	2,20	9,60	18,10	35,50	34,60	3,91	± 1,05
Η ποιότητα της σύνδεσης στο διαδίκτυο κατά τη διάρκεια της καθημερινής μελέτης σας ήταν ικανοποιητική;	3,30	10,50	26,50	36,70	23,10	3,66	± 1,05
Είχατε την απαραίτητη πρόσβαση σε βιβλιογραφικές πηγές και άλλες απαραίτητες πληροφορίες για τη μελέτη σας;	3,50	10,60	24,10	42,60	19,30	3,64	± 1,02

* α: κλίμακα απαντήσεων από 1 έως 5 (Καθόλου – Πάρα πολύ),

Όπως αναφέρουν οι συμμετέχουσες/οντες, υπήρχε γενικά διαθέσιμος ήσυχος χώρος στο σπίτι για τις/τους μισές/ούς από αυτούς (45,20%, «πολύ» και «πάρα πολύ»), ενώ σχεδόν μιά/ένας στις/στους τρεις (29,50%, «καθόλου» και «λίγο») αναφέρει ότι υπήρχε δεν είχε διαθέσιμος ήσυχος χώρος στο σπίτι. Επίσης, η πλειοψηφία των συμμετεχουσών/όντων (70,10%, «πολύ» και «πάρα πολύ») αναφέρει ότι υπήρχε επαρκής αριθμός ηλεκτρονικών συσκευών (όπως ηλεκτρονικών υπολογιστών, tablets, Smartphone κ.α.) με επαρκείς ικανότητες (ταχύτητα, κάμερα, μικρόφωνο κτλ.). Επιπλέον, ικανοποιητική φαίνεται να ήταν και η ποιότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο κατά τη διάρκεια της καθημερινής μελέτης των φοιτητριών/ητών, καθώς το 59,80% των συμμετεχουσών/όντων αναφέρει «πολύ» και «πάρα πολύ» ικανοποιητική ποιότητα σύνδεσης. Όσον αφορά στην απαραίτητη πρόσβαση σε βιβλιογραφικές πηγές και άλλες απαραίτητες πληροφορίες για τη μελέτη των φοιτητριών/ητών, οι συμμετέχουσες/οντες φαίνεται να είναι εξίσου ικανοποιημένες/οι, καθώς το 61,90% («πολύ» και «πάρα πολύ») των ερωτώμενων αναφέρει ότι είχαν την απαραίτητη πρόσβαση. Από τις απαντήσεις των συμμετεχουσών/όντων, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των φοιτητριών/ητών ήταν γενικά ικανοποιημένη όσον αφορά θέματα καθημερινής εργασίας σε σχέση με τις σπουδές τους στο ΕΑΠ, αλλά δεν πρέπει να αγνοηθεί το 30-40% που δηλώνει από «καθόλου» έως «μέτρια» στις απαντήσεις του. Αυτό το τελευταίο σημείο δηλώνει ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη το ποσοστό αυτό των φοιτητριών/ητών που δεν έχουν απαραίτητη ησυχία ή την απαραίτητη υποδομή (αριθμός υπολογιστών, ταχύτητα σύνδεσης) στο σπίτι τους για να παρακολουθήσουν απρόσκοπτα τις σπουδές τους. Επίσης, η μη ικανοποιητική πρόσβαση στις βιβλιογραφικές πηγές από το ένα τρίτο των φοιτητριών/ητών περιέχει περιθώρια βελτίωσης.

Πρακτικά θέματα ηλεκτρονικών ΟΣΣ

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζεται η περιγραφική στατιστική ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχουσών/όντων (συχνότητες, μέση τιμή και τυπική απόκλιση), όσον αφορά τα πρακτικά θέματα των ηλεκτρονικών ΟΣΣ και η σύγκριση των ηλεκτρονικών ΟΣΣ με τις δια ζώσης ΟΣΣ.

Πίνακας 3. Πρακτικά θέματα ηλεκτρονικών ΟΣΣ
(για φοιτήτριες/ητές που συμμετείχαν αποκλειστικά σε ηλεκτρονικές ΟΣΣ)

Ερώτηση	Καθόλου (%)	Λίγο (%)	Μέτρια (%)	Πολύ (%)	Πάρα πολύ (%)	Μέση τιμή	Απόκλιση
Η ποιότητα της σύνδεσης στο διαδίκτυο κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ σας ήταν ικανοποιητική; ^a	2,60	6,30	30,20	39,90	20,90	3,70	± 0,96
Κατανοήσατε τις παρουσιάσεις που πραγματοποίησε η/ο καθηγητρια/ητής σύμβουλος σας στις τηλεσυναντήσεις; ^a	1,10	5,90	16,70	45,90	30,50	3,99	± 0,90
Μπορέσατε να θέσετε ικανοποιητικά τις ερωτήσεις (απορίες, διευκρινήσεις) κατά	2,30	8,00	19,70	41,60	28,40	3,86	± 0,99

τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων;^α
Οι ερωτήσεις (απορίες, διευκρινήσεις) που θέσατε κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων στην/στον καθηγήτρια/ητή σύμβουλό σας απαντήθηκαν ικανοποιητικά;^α

Σύγκριση ηλεκτρονικών ΟΣΣ με διά ζώσης ΟΣΣ (για φοιτήτριες/ητές που συμμετείχαν σε διά ζώσης ΟΣΣ και ακολούθως σε ηλεκτρονικές ΟΣΣ)

Ερώτηση	Πολύ λιγότερο (%)	Λίγο λιγότερο (%)	Το ίδιο (%)	Λίγο καλύτερα (%)	Πολύ καλύτερα (%)	Μέση τιμή	Απόκλιση
Στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, σε σχέση με τις διά ζώσης ΟΣΣ: Κατανοήσατε τις παρουσιάσεις που πραγματοποίησε η/ο καθηγήτρια/ητής σύμβουλό σας στις τηλεσυναντήσεις ^β	2,30	8,30	27,20	40,50	21,60	3,71	± 0,97
Μπορέσατε να θέσετε ικανοποιητικά τις ερωτήσεις που επιθυμούσατε (απορίες, διευκρινήσεις) κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων; ^β	4,70	11,40	26,20	38,10	19,60	3,56	± 1,07
Οι ερωτήσεις (απορίες, διευκρινήσεις) που θέσατε κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων στην/στον καθηγήτρια/ητή σύμβουλό σας απαντήθηκαν ικανοποιητικά; ^β	2,30	8,20	19,90	43,70	25,90	3,83	± 0,98

* α: κλίμακα απαντήσεων από 1 έως 5 (Καθόλου – Πάρα πολύ),

β: κλίμακα απαντήσεων από 1 έως 5 (Πολύ λιγότερο – Πολύ καλύτερα)

Τα δύο τρίτα των συμμετεχουσών/όντων στην έρευνα που συμμετείχαν αποκλειστικά σε ηλεκτρονικές ΟΣΣ δηλώνουν ότι η ποιότητα της σύνδεσης στο διαδίκτυο κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ ήταν «πολύ» και «πάρα πολύ» ικανοποιητική (60,80%), ενώ σχεδόν το ένα τρίτο (30,20%) των συμμετεχουσών/όντων δηλώνει «μέτρια» ικανοποίηση. Επίσης, η πλειοψηφία των συμμετεχουσών/όντων (76,40%) δηλώνει ότι κατανόησε τις παρουσιάσεις που πραγματοποίησε η/ο καθηγήτρια/ητής σύμβουλό σας στις τηλεσυναντήσεις («πολύ» και «πάρα πολύ»). Επιπλέον, το 70,00% των συμμετεχουσών/όντων μπόρεσε να θέσει ικανοποιητικά τις ερωτήσεις που επιθυμούσε

(απορίες, διευκρινήσεις) κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων (πολύ) και «πάρα πολύ»), ενώ το 77,40% των συμμετεχουσών/όντων θεωρεί ότι οι ερωτήσεις που τέθηκαν στην/στον καθηγήτρια/ητή σύμβουλο, κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων, απαντήθηκαν ικανοποιητικά («πολύ» και «πάρα πολύ»). Παρόλα αυτά, ένα ποσοστό 25-40% των συμμετεχουσών/όντων στην έρευνα δεν είναι τόσο ικανοποιημένο, δηλώνοντας ότι υπάρχουν και εδώ περιθώρια βελτίωσης.

Όσον αφορά τις/τους συμμετέχουσες/οντες που συμμετείχαν σε διά ζώσης ΟΣΣ και ακολούθως σε ηλεκτρονικές ΟΣΣ, λόγω του εγκλεισμού, δηλώνουν κατά το 62.1% ότι κατανόησαν καλύτερα (λίγο καλύτερα) και «πολύ καλύτερα») τις παρουσιάσεις που πραγματοποίησε η/ο καθηγήτρια/ητής σύμβουλος στις τηλεσυναντήσεις, έναντι 27.2% που δηλώνουν το ίδιο και 10.6% που δηλώνουν λιγότερο. Επίσης, το 57.7% των συμμετεχόντων αναφέρουν ότι μπόρεσαν να θέσουν καλύτερα («λίγο καλύτερα» και «καλύτερα») τις ερωτήσεις που επιθυμούσαν (απορίες, διευκρινήσεις) κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων, ενώ το 26.6% δηλώνει το ίδιο και το 16.1% λιγότερο καλά («λίγο λιγότερο», πολύ λιγότερο»). Επίσης, το 69.60% των ερωτώμενων θεωρεί ότι οι ερωτήσεις που τέθηκαν στην/στον καθηγήτη/τρια σύμβουλο, κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων, απαντήθηκαν καλύτερα («λίγο καλύτερα» και «πολύ καλύτερα»).

Από τη σύγκριση των ηλεκτρονικών ΟΣΣ με τις δια ζώσης ΟΣΣ, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ μπόρεσαν να κατανοήσουν καλύτερα τις παρουσιάσεις, να θέσουν τα ερωτήματά τους και να ικανοποιηθούν από τις απαντήσεις που έλαβαν από την/τον καθηγήτρια/ητή σύμβουλο. Εντούτοις, όπως και πριν, το ποσοστό των συμμετεχουσών/όντων που έχει την αντίθετη άποψη πρέπει να ληφθεί υπόψη ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Διάθεση για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η περιγραφική στατιστική ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχουσών/όντων (συχνότητες, μέση τιμή και τυπική απόκλιση), όσον αφορά την διάθεση των φοιτητριών/ητών για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και σε σύγκριση με πριν τον εγκλεισμό.

Πίνακας 4. Διάθεση για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού

Ερώτηση	Καθόλου (%)	Λίγο (%)	Μέτρια (%)	Πολύ (%)	Πάρα πολύ (%)	Μέση τιμή	Από κλιση
Είχατε τον απαιτούμενο χρόνο για την καθημερινή εργασία σας σε σχέση με τις σπουδές στο ΕΑΠ (όπως μελέτη εκπαιδευτικού υλικού, εκπόνησης γραπτών εργασιών); ^a	8,60	19,70	26,50	28,70	16,40	3,25	± 1,19
Είχατε την απαιτούμενη όρεξη;	19,50	21,90	28,30	20,50	9,80	2,79	± 1,25
Είχατε την απαιτούμενη φυσική αντοχή;	11,60	20,50	33,00	24,30	10,60	3,02	± 1,16
Είχατε την απαιτούμενη ψυχική διάθεση;	23,90	22,30	28,70	17,20	7,80	2,63	± 1,24
Είχατε την απαιτούμενη	16,10	19,20	23,10	24,90	16,60	3,07	± 1,32

ησυχία;		0					
Είχατε την απαιτούμενη ηρεμία;	18,20	25,10	27,70	19,30	9,70	2,77	± 1,23
Διάθεση για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού σε σχέση με τη χρονική περίοδο πριν τον εγκλεισμό							
Ερώτηση	Πολύ λιγότερο (%)	Λίγο λιγότερο (%)	Το ίδιο (%)	Λίγο περισσότερο (%)	Πολύ περισσότερο (%)	Μέση τιμή	Απόκλιση
Είχατε τον απαιτούμενο χρόνο για την καθημερινή εργασία σας σε σχέση με τις σπουδές στο ΕΑΠ (όπως μελέτη εκπαιδευτικού υλικού, εκπόνησης γραπτών εργασιών); ^α	6,90	21,10	29,90	26,00	16,00	3,23	± 1,16
Είχατε την απαιτούμενη όρεξη; ^α	14,70	22,30	29,00	24,70	9,30	2,92	± 1,19
Είχατε την απαιτούμενη φυσική αντοχή; ^α	10,50	21,10	31,10	27,10	10,20	3,05	± 1,14
Είχατε την απαιτούμενη ψυχική διάθεση; ^α	18,10	22,50	26,90	23,50	9,00	2,83	± 1,23
Είχατε την απαιτούμενη ησυχία; ^α	13,80	20,50	24,80	26,70	14,20	3,07	± 1,26
Είχατε την απαιτούμενη ηρεμία; ^α	15,40	24,50	27,90	22,00	10,10	2,87	± 1,21

* α: κλίμακα απαντήσεων από 1 έως 5 (Καθόλου – Πάρα πολύ),
β: κλίμακα απαντήσεων από 1 έως 5 (Πολύ λιγότερο – Πολύ περισσότερο)

Σχεδόν οι μισές/οί από τις/τους συμμετέχουσες/οντες (45,10%) αναφέρουν ότι είχαν κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού περισσότερο («πολύ» και «πάρα πολύ») χρόνο για την καθημερινή εργασία τους σε σχέση με τις σπουδές στο ΕΑΠ (όπως μελέτη εκπαιδευτικού υλικού και εκπόνηση γραπτών εργασιών) σε σχέση με την περίοδο πριν τον εγκλεισμό, το ένα τέταρτο (26,50%) αναφέρει τον ίδιο χρόνο, αλλά 28,30% αναφέρει λιγότερο χρόνο («λίγο» και «καθόλου») για την μελέτη του. Επίσης, αναφορικά με την απαιτούμενη όρεξη για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, το 41,4% των συμμετεχουσών/όντων είχε λιγότερη («καθόλου» και «λίγο») το 28,3% είχε «μέτρια» όρεξη (28,30%), ενώ μόνο το 30,3% δηλώνει ότι είχε περισσότερο («πολύ» και «πάρα πολύ»). Επιπλέον, τις ίδιες τάσεις ακολουθούν οι ερωτήσεις σχετικά με την απαιτούμενη ψυχική και φυσική διάθεση και την απαιτούμενη ησυχία και ηρεμία. Το 32,10%, 46,20%, 35,30% και 43,30% αντίστοιχα είχε «λίγη» ή «καθόλου», το 33,00%, 28,70%, 23,10% και 27,70% αντίστοιχα είχαν «μέτρια», ενώ το 34,90%, 25,00%, 41,50% και 29,00% αντίστοιχα είχαν «πολύ» και «πάρα πολύ».

Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η ψυχική κατάσταση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού δεν ήταν σε καλή κατάσταση για ένα σημαντικό μέρος των συμμετεχουσών/όντων στην έρευνα.

Συγκρίνοντας τα παραπάνω κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και πριν από αυτόν, το 42% των συμμετεχουσών/όντων αναφέρουν ότι είχαν περισσότερο («λίγο περισσότερο») και «πολύ περισσότερο»), το 29,90% «το ίδιο», ενώ το 28,00% λιγότερο («λίγο λιγότερο» και «πολύ λιγότερο») χρόνο για την καθημερινή εργασία τους για τις σπουδές τους στο ΕΑΠ (όπως μελέτη εκπαιδευτικού υλικού και εκπόνηση γραπτών εργασιών). Ένα σημαντικό (37,00%) μέρος των συμμετεχουσών/όντων αναφέρουν ότι είχαν λιγότερη («λίγο λιγότερο» και «πολύ λιγότερο») όρεξη για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού σε σχέση με πριν, ενώ το 29,00% δηλώνει την ίδια και το 34,00% περισσότερη («λίγο περισσότερο» και «πολύ περισσότερο») όρεξη για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού σε σχέση με πριν. Επίσης, οι συμμετέχουσες/οντες δηλώνουν κατά 31,60%, 40,50%, 34,30 και 39,90% αντίστοιχα ότι έχουν λιγότερη («πολύ λιγότερο» και λίγο «λιγότερο») φυσική και ψυχική αντοχή και ησυχία και ηρεμία σε σχέση με πριν τον εγκλεισμό, το 29,00%, 31,10%, 24,80% και 27,90% αντίστοιχα την ίδια, ενώ το 34,00%, 37,30%, 40,90% και 32,10% % αντίστοιχα περισσότερη («λίγο περισσότερη» και «πολύ περισσότερη»). Σε όλες αυτές τις ερωτήσεις, τα ποσοστά είναι συγκρίσιμα με αυτά της προηγούμενης παραγράφου. Από την παρουσίαση που προηγήθηκε συμπεραίνεται ότι οι συμμετέχουσες/οντες βρέθηκαν σε τρεις ομάδες: αυτές/οί που βελτίωσαν την κατάστασή τους σε σχέση με πριν τον εγκλεισμό, αυτές/οί που δεν είδαν αλλαγή και αυτές/οί που τη χειροτέρεψαν. Οι τρεις αυτές ομάδες είναι γενικά ισοδύναμες.

Πληροφορίες για τις σπουδές στο ΕΑΠ

Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται ορισμένες γενικές πληροφορίες σχετικά με τις σπουδές των συμμετεχουσών/όντων στο ΕΑΠ, όπως ο αριθμός των ΘΕ που παρακολουθούν, ο συνολικός αριθμός των χρόνων φοίτησης, καθώς και ο αριθμός των ωρών που διέθεταν για τις σπουδές τους στο ΕΑΠ, πριν τον εγκλεισμό, καθώς και κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

Πίνακας 5. Περιγραφή των ερωτήσεων τέταρτου μέρους

Ερώτηση	1 ΘΕ (%)	2 ΘΕ (%)	3 ΘΕ (%)
Πόσες ΘΕ παρακολουθείτε ταυτόχρονα; (συμπεριλαμβάνεται η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας)	43,60	37,70	18,70
Ερώτηση	Μέση τιμή		
Πόσα χρόνια είστε φοιτήτρια/ητής στο ΕΑΠ;	3,61 έτη		
Ερώτηση	Εβδομαδιαίως	Καθημερινά	Τις 2 εβδομάδες πριν την παράδοση της 4 ^{ης} /5 ^{ης} ΓΕ
Κατά μέσο όρο, πόσες ώρες ήταν η ενασχόλησή σας με τις σπουδές στο ΕΑΠ προ εγκλεισμού;	10,95	1,95	16,29

Κατά μέσο όρο, πόσες ώρες ήταν η ενασχόλησή σας με τις σπουδές στο ΕΑΠ κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού;	12,45	2,18	15,02
---	-------	------	-------

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων (Πίνακας 3) φαίνεται ότι το 43,60% των συμμετεχουσών/όντων παρακολούθησε, το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, 1 ΘΕ, ενώ το 37,70% παρακολούθησε 2 ΘΕ (συμπεριλαμβανομένου και της εκπόνησης διπλωματικής εργασίας). Όσον αφορά τα χρόνια φοίτησης στο ΕΑΠ, ο μέσος όρος φοίτησης ανέρχεται στα 3,61 έτη.

Σχετικά με τις ώρες ενασχόλησης των φοιτητριών/ητών με τις σπουδές τους στο ΕΑΠ πριν τον εγκλεισμό, καθώς και μετά τον εγκλεισμό, οι συμμετέχουσες/οντες αναφέρουν ότι, πριν τον εγκλεισμό, απασχολούνταν με τις σπουδές τους στο ΕΑΠ κατά μέσο όρο 10,95 ώρες εβδομαδιαίως, ενώ καθημερινά απασχολούνταν κατά μέσο όρο 1,95 ώρες. Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, οι ώρες που απασχολούνταν (οι συμμετέχουσες/οντες) με τις σπουδές τους στο ΕΑΠ αυξήθηκαν λίγο αφού οι αντίστοιχες τιμές ήταν κατά μέσο όρο 12,45 ώρες εβδομαδιαίως και σε 2,18 ώρες καθημερινά. Δηλαδή, υπάρχει μία μέση αύξηση ενασχόλησης με τις σπουδές στο ΕΑΠ κατά 20 λεπτά καθημερινά και 1,50 ώρες εβδομαδιαίως.

Τέλος, όσον αφορά τον χρόνο ενασχόλησης των φοιτητριών/ητών του ΕΑΠ με τις σπουδές τους, τις δύο τελευταίες εβδομάδες πριν την παράδοση της 4^{ης} ή 5^{ης} ΓΕ δηλαδή τις εργασίες που εκπονήθηκαν κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, οι συμμετέχουσες/οντες δηλώνουν ότι πριν τον εγκλεισμό αφιέρωναν 16,29 ώρες, ενώ κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού αφιέρωσαν 15,02 ώρες, δηλαδή 1,27 ώρες λιγότερο. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι, καθώς οι φοιτήτριες/ητές, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, αφιέρωσαν περισσότερο χρόνο για τις σπουδές τους τόσο καθημερινά, όσο και σε εβδομαδιαία βάση, τις δύο τελευταίες εβδομάδες πριν την παράδοση της 4^{ης} ή 5^{ης} ΓΕ, είχαν καλύψει ήδη τον απαιτούμενο χρόνο για τη μελέτη τους.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων φαίνεται ότι οι φοιτήτριες/ητές του ΕΑΠ έχουν επηρεαστεί σημαντικά κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, λόγω της πανδημίας, και σε σχέση με τις σπουδές τους, αλλά κυρίως συναισθηματικά.

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των φοιτητριών/ητών ήταν ικανοποιημένη όσον αφορά θέματα καθημερινής εργασίας σε σχέση με τις σπουδές τους στο ΕΑΠ, όπως τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού, την εκπόνηση γραπτών εργασιών κ.α. Ωστόσο, για μία/έναν από τις/τους τρεις φοιτήτριες/ητές δεν υπήρχε διαθέσιμος ήσυχος χώρος στο σπίτι για τη μελέτη του. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, υπήρχαν σε συνεχή βάση και άλλα άτομα στο σπίτι, γεγονός που δυσχέραινε τους φοιτητές στην εκπαίδευσή τους. Όσον αφορά τις ΟΣΣ, φαίνεται ότι οι φοιτήτριες/ητές του ΕΑΠ που παρακολούθησαν εξ αρχής τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, είναι ικανοποιημένες/οι από τη συμμετοχή τους σε αυτές, ενώ και οι φοιτήτριες/ητές που παρακολούθησαν δια ζώσης ΟΣΣ και στη συνέχεια λόγω του εγκλεισμού παρακολούθησαν τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, φαίνεται να είναι εξίσου ικανοποιημένες/οι, καθώς μπόρεσαν να κατανοήσουν καλύτερα τις παρουσιάσεις, να θέσουν τα ερωτήματά τους και να ικανοποιηθούν από τις απαντήσεις που έλαβαν από τον/την σύμβουλο καθηγητή/τρια τους. Φαίνεται, επομένως, ότι οι

φοιτητές είναι ικανοποιημένοι από την παρακολούθηση των ΟΣΣ, είτε αυτές πραγματοποιούνται διά ζώσης είτε ηλεκτρονικά.

Όσον αφορά το συναισθηματικό κομμάτι των φοιτητριών/ητών του ΕΑΠ και την όρεξή τους για εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι φοιτήτριες/ητές δεν είχαν όλες/οι τον ίδιο χρόνο για μελέτη, ενώ ένα σημαντικό μέρος είχε περισσότερο χρόνο για μελέτη κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού από πριν τον εγκλεισμό. Επιπλέον, δεν είχαν όλες/οι οι φοιτητές την ίδια απαιτούμενη όρεξη για μελέτη κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, ενώ είχαν λιγότερη όρεξη για μελέτη σε σύγκριση με πριν τον εγκλεισμό. Επίσης, δεν είχαν όλοι οι φοιτητές την ίδια φυσική αντοχή, ψυχική διάθεση, ησυχία και ηρεμία για τη μελέτη τους, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό φοιτητριών/ών είχε σημαντικά λιγότερη σε σχέση με πριν τον εγκλεισμό.

Τέλος, όσον αφορά το χρόνο ενασχόλησης των φοιτητριών/τών του ΕΑΠ με τις σπουδές τους υπάρχει μία αύξηση ενασχόλησης κατά 20 λεπτά καθημερινά και 1,50 ώρες εβδομαδιαίως κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, ενώ τις δύο τελευταίες εβδομάδες πριν την παράδοση της 4^{ης} ή 5^{ης} ΓΕ αφιέρωσαν στη μελέτη τους 1,27 ώρες λιγότερο, καθώς φαίνεται ότι είχαν καλύψει τον απαιτούμενο χρόνο για τη μελέτη τους τις προηγούμενες εβδομάδες.

Εν κατακλείδι, φαίνεται ότι κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, οι φοιτήτριες/ητές του ΕΑΠ δεν αντιμετώπισαν προβλήματα με τα ηλεκτρονικά μέσα που απαιτούνταν για τις σπουδές τους και την παρακολούθηση ηλεκτρονικών ΟΣΣ. Ωστόσο, μπορεί να φαίνεται ότι είχαν περισσότερο χρόνο για να ασχοληθούν με τις σπουδές τους, εντούτοις, η έλλειψη ηρεμίας, όρεξης και ψυχικής διάθεσης τις/τους επηρέασε αρνητικά, ώστε να ασχοληθούν εντατικότερα με τις σπουδές τους. Φαίνεται ότι, οι φοιτήτριες/ητές του ΕΑΠ επηρεάστηκαν αρνητικά από τα περιοριστικά μέτρα εγκλεισμού που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα, κυρίως όσον αφορά το ψυχολογικό κομμάτι, παρουσιάζοντας έλλειψη ηρεμίας, όρεξης για εκπαίδευση και ψυχικής διάθεσης. Είναι σημαντικό, επομένως για τις/τους φοιτήτριες/τές κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους, να βρίσκονται σε ήρεμη ψυχική κατάσταση, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις των σπουδών τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Abidah, A., Hidaayatullaah, H.N., Simamora, R.M., Fehabutar, D. & Mutakinati, L. (2020). The impact of COVID-19 to Indonesian education and its relation to the philosophy of “MerdekaBelajar”. *SiPoSE: Studies in Philosophy of Science and Education*, 1 (1), 38–49.
- Araujo, F.J.O., Lima, L.S.A., Cidade, P.I.M., Nobre, C.B. & Neto, M.L.R. (2020). Impact of Sars-Cov-2 and its reverberation in global higher education and mental health. *Psychiatry Research*, 288, 112977. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112977>.
- Brace, I. (2004). *Questionnaire Design. How to Plan, Structure and Write Survey Material for Effective Market Research*. London: Market Research in Practice.
- Bradburn, N., Sudman, S. & Wansink, B. (2004). *Asking Questions: The Definitive Guide to Questionnaire Design - For Market Research, Political Polls, and Social and Health Questionnaires, Revised Edition*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Creswell, J. (2015). *Η έρευνα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΩΝ.
- Essadek, A. & Rabeyron, T. (2020). Mental health of French students during the COVID-19 pandemic. *Journal of Affective Disorders*, 277, 392–393. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.08.042>.
- Fan, R., & Chan, M. (1997). A study on the dropout in mathematics foundation courses. *Quality Assurance in Distance and Open Learning*, 1, 70-80.

- Galusha, J.M. (1998). Barriers to Learning in Distance Education. *The Infrastructure Network*. <http://www.infrastructure.com/barriers.htm>
- Gonzalez, T., de la Rubia, M.A., Hincz, K.P., Comas-Lopez, M., Subirats, L., Fort, S. & Sacha, G.M. (2020). *Influence of COVID-19 confinement in students performance in higher education*. arXiv preprint arXiv:2004.09545.
- Haider, A. & Al-Salman, S. (2020). Dataset of Jordanian university students' psychological health impacted by using e-learning tools during COVID-19. *Data in Brief*, 000, 106104. <https://doi.org/10.1016/j.dib.2020.106104>.
- Hara, N., & Kling, R. (2003). Students' distress with a web-based distance education course: An ethnographic study of participants' experiences. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 4 (2). <http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde10/articles/hara.htm>.
- Kaparounaki, C., Patsali, M., Mousa, D.P., Papadopoulou, E., Papadopoulou, K. & Fountoulakis, K. (2020). University students' mental health amidst the COVID-19 quarantine in Greece. *Psychiatry Research*, 290, 113111. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113111>.
- Kapasias, N., Paul, P., Roy, A., Saha, J., Zaveri, A., Mallick, R., Barman, B., Das, P. & Chouhan, P. (2020). Impact of lockdown on learning status of undergraduate and postgraduate students during COVID-19 pandemic in West Bengal, India. *Children and Youth Services Review*, 116, 105194. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105194>.
- Kothari, C.R. (1990). *Research methodology, methods and techniques*. 2nd ed. New Delhi, India: New Age International Publishers.
- McCracken, L.M., Badinlou, F., Buhrman, M. & Brocki, K.C. (2020). Psychological impact of COVID-19 in the Swedish population: Depression, anxiety, and insomnia and their associations to risk and vulnerability factors. *European Psychiatry*, 63 (1), e81, 1–9. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2020.81>.
- McInnerney, J. M., & Roberts, T. S. (2004). Online learning: Social interaction and the creation of a sense of community. *Educational Technology & Society*, 7 (3), 73–81.
- Mohd Salleh, F.I., Md Ghazali, J., Wan Ismail, W.N., Alias, M. & Rahim, N.S.A. (2020). The impacts of COVID-19 through online learning usage for tertiary education in Malaysia. *Journal of critical reviews*, 7 (8), 147-149. <http://dx.doi.org/10.31838/jcr.07.08.30>.
- Mucci, F., Mucci, N. & Diolaiuti, F. (2020). Lockdown and isolation: psychological aspects of COVID-19 pandemic in the general population. *Clin Neuropsychiatry*, 7, 4-63. <https://doi.org/10.36131/CN20200205>.
- Νικολάκη, Ε., Κουτσούμπα, Μ. & Λυκεσάς, Γ. (2013). Οι Γραπτές Εργασίες και οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις ως σημαντικά παιδαγωγικά εργαλεία στην υποστήριξη στρατηγικών αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης στο περιβάλλον του ΕΑΠ. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *7ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μεθοδολογίες Μάθησης. 8-10 Νοεμβρίου 2013* (σσ. 166-180). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.538>.
- Panchal, N., Kamal, R., Cox, C. & Garfield, R. (2021). *The Implications of COVID-19 for Mental Health and Substance Use*. <https://www.kff.org/coronavirus-covid-19/issue-brief/the-implications-of-covid-19-for-mental-health-and-substance-use/>.
- Παπαλαμπρακόπουλος, Π. (2020). Η διδασκαλία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ο ρόλος του Διδάσκοντος. *Academia Journal - HEP Net*, 20-21. ISSN, 2241-1402.
- Patsali, M., Mousa, D.P., Papadopoulou, E., Papadopoulou, K., Kaparounaki, C., Diakogiannis, I. & Fountoulakis, K. (2020). University students' changes in mental health status and determinants of behavior during the COVID-19 lockdown in Greece. *Psychiatry Research*, 292, 113298. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113298>.
- Πετρογιάννης, Κ. (2013). Διερεύνηση των αναγκών, απόψεων, προθέσεων του φοιτητικού πληθυσμού του ΕΑΠ για τη δημιουργία και λειτουργία Υπηρεσίας Ψυχολογικής Συμβουλευτικής του Ε.Α.Π.. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *7th International Conference in Open and Distance Learning. Learning methodologies, 8-10 Νοεμβρίου 2013* (σσ. 136-148), Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
- Presti, G., McHugh, L., Gloster, A., Karekla, M. & Hayes, S.C. (2020). The dynamics of fear at the time of COVID-19: a contextual behavioral science perspective. *Clin Neuropsychiatry*, 17, 65–71. <https://doi.org/10.36131/CN20200206>.

- Solomou, I. & Constantinidou, F. (2020). Prevalence and Predictors of Anxiety and Depression Symptoms during the COVID-19 Pandemic and Compliance with Precautionary Measures: Age and Sex Matter. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17, 4924. <https://doi.org/10.3390/ijerph17144924>.
- Σοφός, Α. & Μαντζιούκας, Π. (2013). Προοδευτική Παιδαγωγική και Εξατομικευμένη Ηλεκτρονική Μάθηση: Dalton Plan και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μια Συγκριτική Θεώρηση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *7ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μεθοδολογίες Μάθησης. 8-10 Νοεμβρίου 2013* (σσ. 64-78). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.608>.
- Tsekeris, C. & Zeri, P. (2020). Κράτος, κοινωνία και μέσα επικοινωνίας στην εποχή του κορωνοϊού. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 154, 109-128. doi:<https://doi.org/10.12681/grsr.24518>
- Wang, C. & Zhao, H. (2020). The Impact of COVID-19 on Anxiety in Chinese University Students. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01168>.
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C.S. et al. (2020a). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *Int J Environ Res Public Health*, 17, 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>.
- Wang, X., Hegde, S., Son, C., Keller, B., Smith, A. & Sasangohar, F. (2020b). *J Med Internet Res*, 22 (9), e22817, 1-11. <https://doi.org/10.2196/22817>.
- WHO Timeline - COVID-19. (2020). *World Health Organisation*.
- Χαλκίδου, Σ. (2015). Συγκριτική ανάλυση της σχέσης της αυτονομίας και της διαδραστικής απόστασης ανάμεσα σε συμβατικά και μη συμβατικά εκπαιδευτικά συστήματα. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Γ. Μανούσου, Μ. Νιάρη, Τ. Χαρτοφύλακα & Σ. Παπαδημητρίου (Επιμ.). *7ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Καινοτομία και Έρευνα. 7-8 Νοεμβρίου 2008* (σσ. 139-151). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.68>.